

André Geuns
Przewodniczący BETH
Włochy

Jak można „zaindeksować” Matkę Teresę ? Pułapki przy katalogowaniu specyficznych określeń charakterystycznych dla Kościoła rzymsko-katolickiego

Ostatnie wydanie czasopisma publikowanego przez francuskich kolegów (*Bulletin de l'Association des Bibliothèques Ecclesiastiques de France*) wspomina przykład katalogowania, pokazujący zawile sytuacje, z którymi bibliotekarze czasami muszą się borykać, mogące spowodować czasami ból głowy: ostatnia broszura wydana przez Pax Christi (rzymsko – katolicka instytucja, zajmujący się krzewieniem pokoju na świecie) została opisana w następujący sposób: Nazwisko: PAX; Imię: Christi! Łatwo dostrzec, że nie jest to przykład do naśladowania.

Jak skatalogujemy tekst napisany przez obecnego papieża? Czy opiszemy autora jako Joannes Paulus II, Johannes Paulus II (różnią się tylko jedną literą, ale w katalogu logicznie muszą mieć odrębne karty), czy też jako Giovanni Paolo II, Jean Paul II, Johann Paul II, Juan Pablo II, czy w końcu jako John Paul II? Jednak zanim autor został wyniesiony na tron Piotrowy, dzieła publikował pod nazwiskiem Karola Wojtyły.

Podobnie ma się sytuacja z Matką Teresą z Kalkuty, ogólnie znaną jako Matka Teresa lub też jako Teresa z Kalkuty. Tylko kilku szczęśliwców pamięta jej oryginalne imię i nazwisko zanim wkroczyła na arenę życia religijnego.

Katalogowanie publikacji z zakresu liturgiki sprawia także wiele szczególnych problemów. Jakie jest na przykład precyzyjne określenie na Breviarz, znany jako Breviarum, Opus Divinum, lub ostatnie określenie „Liturgia Godzin”? Ostatnie konferencje organizowane przez ATLA regularnie poświęcają miejsce i czas na

próbę rozwiązania tych licznych pułapek, odkładając problem indeksowania dokumentów liturgicznych.

Można by nieskończenie wydłużać tą listę łamigłówek, z którymi bibliotekarze i użytkownicy bibliotek mogą się spotkać w codziennej pracy. Powody różnorodności możliwych rozwiązań zastosowanych w praktyce katalogowania są naprawdę liczne: według nakazów językoznawczych, konwencji literackich lub praktyki oraz narzucone ze względu na zamiar ukrycia prawdziwego nazwiska autora (anonimy). Jak możemy nadać jednolity kierunek onomastycznej i wydawniczej różnorodności w skoordynowanej i zunifikowanej procedurze? W niedawnej przeszłości, podejmowanych było wiele starań w celu znalezienia spójności (przynajmniej, jak to tylko będzie możliwe) dla tych licznych znaków zapytania. Zwłaszcza, jako konsekwencja Międzynarodowej Konferencji na temat zasad katalogowania (*International Conference on Cataloguing Principles*), zorganizowanej w przez IFLA w październiku 1961 r., w szczególności poświęconej wyborowi form haseł autorskich. Liczne listy autorów służące do kontrolowania nazwisk są obecnie dostępne na: *CD MARC Names, the LC Authorities collection i Library of Congress Name Authorities Collection (U.S.A.)*; *Les Notices d'autorite de BN – Opale sur CD – ROM (B.N. France)*; *Personennamen des Mittelalters (PMA)* oraz *Personennamen der Antike (PAN)* (Germany).

Mimo tych starań ciągle pozostaje kłopot dotyczący haseł związanych z Biblią, oficjalnymi dokumentami liturgicznymi i wariantami nazw światowych instytucji Kurii Rzymskiej, takimi jak oddziały Kurii Watykańskiej, zakonami i kongregacjami i tym co ostatnio jest nazywane instytucjami świeckimi, a także nazwiskami papieży i antypapieży.

W 1994 r. Włoskie Stowarzyszenie Bibliotek Kościelnych (ABEI) podjęło odważną decyzję o utworzeniu sześciuosobowej grupy roboczej do opracowania ambitnego projektu, pod patronetm Mauro Guerrini, profesora bibliotekoznawstwa z Uniwersytetu w Udine w północnych Włoszech. Po pięciu latach skoordynowanych i wytrwałych prac, pierwszy tom będący owocem ich pracy będzie

dostępny i został ochrzczony jako ACOLIT, akronim, który oznacza *Autori Cattolici et Opere LITurgiche*. Jego program jest ambitny i – według informacji zawartych we wstępie napisanym przez Guerriniego – zawiera następujące pozycje:

- Biblię i jej cząstkowe wydania;
- Kościół Katolicki, obejmuje nazwy instytucji, oddziały i komisje Kurii Rzymskiej (Stolica Apostolska);
- nazwy biur administracji świeckiej Państwa Kościelnego, Watykanu i instytucji od nich zależnych;
- nazwiska papieży (od Linusa do Jana Pawła II) i antypapieży;
- nazwy wspólnot religijnych, instytucji, kongregacji i zakonów, zwłaszcza :
- instytucje religijne;
- zakony mnisze: męskie (kapłańskie i braci świeckich) i żeńskie;
- kanoniczne zgromadzenia zakonne: męskie (kapłańskie i braci świeckich) i żeńskie;
- zakony apostolskie: męskie (kapłańskie i braci świeckich) i żeńskie;
- kongregacje na prawie papieskim i diecezjalnym, męskie (kapłańskie i braci świeckich) oraz żeńskie;
- instytucje wspólnot życia bez publicznego ślubowania;
- instytucje świeckie na prawie papieskim i diecezjalnym;
- autonomiczne wspólnoty religijne, z wyłączeniem wojskowych, rycerskich i charytatywnych organizacji na prawie diecezjalnym;
- nazwiska autorów, których działalność lub prace związane są z chrześcijaństwem, ze szczególnym zwróceniem uwagi na autorów żyjących w średniowieczu (Ojcowie Kościoła, święci, teologowie, biskupi);
- nazwy włoskich instytucji katolickich i nazwy głównych międzynarodowych instytucji katolickich: stowarzyszeń, agencji, grup, ruchów, bractw, uniwersytetów i instytucji edukacyjnych, seminariów, szkół wyższych, konferencji biskupich (międzynarodowych i regionalnych), diecezji;
- nazwy głównych wyznań religijnych;

- tytuły anonimowych prac będących w polu zainteresowań religii (np.: *De Imitatione Christi*, *Dead Sea Scrolls*).

Ta długa lista omówionych pozycji jasno pokazuje, że musimy zabrać się za ogromną i zawiłą kwestię, której rozwiązania nie mogą pozostać do indywidualnego rozpatrzenia katalogujących.

Celem ACOLIT jest przede wszystkim dostarczenie narzędzi dla identyfikacji autora przez ustanowienie pojedynczego, preferowanego hasła i odnoszącego się do jego wszystkich wariantów zapisu lub form terminu; po drugie usunąć wszystkie możliwe pomyłki - zamęt pomiędzy homonimami przez dodawanie innych danych, takich jak dane bibliograficzne, działalność zawodowa, etc.; i w końcu przez identyfikację tytułów anonimowych prac przez informacje o różnych formach tytułu. ACOLIT ma wyłącznie na celu pomoc dla katalogującego lub użytkownika biblioteki w wyborze formy nazwiska (nazwy); i przede wszystkim przeznaczony jest dla środowiska włoskiego. Ale może być łatwo zastosowany innym języku i zaadoptowany do innej kultury.

Autorzy ACOLIT-u zastosowali podstawową zasadę, „że wybór formy musi być kulturowo uznany, nigdy przypadkowy”. Logicznie, opracowali wszystkie wymienione hasła na podstawie tradycyjnego informatora istniejącego już w tej dziedzinie, i słusznie. Skutkiem tego produkt nie spadł z nieba.

Po obszernym i precyzyjnym wstępie Mauro Guerriniego (w języku włoskim i angielskim), bibliografii za lata 1942 – 1997 i legendzie, główny zręb książki podzielony jest na trzy części:

1. Biblia – pod red. M. Guerriniego, we współpracy z Luciano Tempestim i innymi włoskimi biblistami;
2. Kościół Katolicki, Kuria Rzymska, Papieństwo, Watykan – pod red. Fausto Ruggeriego (sekretarza ABEI), z pomocą watykanologów takich jak Niccolo del Re.
3. Papieże i antypapieże - pod red. Paola Pieri (Biblioteka Wydziału Teologicznego Środkowych Włoch).

Ad. 1.

Terminy znajdujące się w pierwszej części ułożone są w kolejności, bez względu na to czy należą do hebrajskiej, katolickiej, protestanckiej czy koptyjskiej tradycji.

Językoznawcze określenia związane z Biblią w tłumaczeniu mogą być również używane do cząstkowych wydań Biblii i dla przegrupowania jeśli mają tylko określenia we włoskim, francuskim, angielskim, łacińskim, hiszpańskim i niemieckim.

Ad. 2.

Oddziały i biura Kurii Rzymskiej, jako centralnej administracji Kościoła katolickiego, są umieszczone pod hasłem Chiesa Cattolica (a nie Holy See, ani Ecclesia Catholica) z pierwszeństwem dla włoskiej formy, chyba że istnieje tylko oficjalna łacińska wersja, np.:

Chiesa cattolica. *Congregazione delle cause dei santi*, 1988-

➤ Congregatio de Causis Sanctorum, 1988-

< Congregazione delle Cause dei santi, 1988-

>> **Chiesa cattolica,** *Congregazione per le cause dei santi*, 1969 - 1988

Ad. 3.

Wszystkie warianty form nazwisk papieża są zaindeksowane jako odsyłacze do poszczególnych preferowanych nazwisk. Jedno hasło jest zaopatrzone w prace opublikowane przez papieża podczas urzędowania jako głowa Kościoła, a jeszcze jedno dotyczy prac napisanych przez papieża prywatnie, np.:

Gregorio XVI, papa

< Cappellari, Bartolomeo Alberto

< Cappellari, Mauro

< Grégoire XVI, pape

< Gregor XVI, Papst

< Gregorius XVI, papa

< Gregory, XVI, pope

>> **Chiesa cattolica.** *Papa (1831 – 1846; Gregorio XVI) per le opere ufficiali.*

Przykład dla antypapieża:

Alberto, antipapa, 1102

- < Albert, Gegenpapst
- < Albert d' Aversa
- < Albert de Saint-Lauren
- < Albertus, antipapa
- < Albertus de Sabina

Hasła dotyczące papieży są sformułowane w języku włoskim (preferowane hasła), francuskim, angielskim, łacinie, hiszpańskim i niemieckim.

Na końcu jest indeks wszystkich haseł w alfabetycznej kolejności.

Trzy główne oznaczenia odsyłaczy użyte w ACOLIT to:

- > = zobacz (odsylacz do haseł preferowanych);
- < = odesłany od (odsylacz od nie preferowanych haseł);
- >> = zobacz też (obustronny / wzajemny odsylacz między hasłami)

Pierwszy tom ACOLIT będzie wkrótce uzupełniany o kolejne, zawierające następujące działy:

- zakony religijne i kongregacje (gdzie będzie pokazane, że Ordo Fratrum Minorum Capucinatorum nie powinno być umieszczone w indeksie jako „Cappuccino”, słynny włoski napój),
- prace liturgiczne,
- prace anonimowe,
- listę nazwisk autorów katolickich i świętych.

Kartoteka źródłowa dotycząca zakonów jest obecnie przeglądana.

ACOLIT był długo oczekiwaną pozycją i możemy tylko pogratulować włoskim kolegom podjęcia tych żmudnych starań i życzyć, aby ta ważna praca znalazła swoje miejsce w bibliotekach teologicznych na całym świecie w celu zagwarantowania bardziej

precyzyjnego i zunifikowanego indeksowania przez bibliotekarzy oraz sprawniejszego wyszukiwania przez użytkowników.

Wydaje mi się, że wybitną funkcją ACOLIT nie jest bezpośrednie dostarczanie informacji, ale pomoc w jej odnalezieniu, a przynajmniej w uniknięciu chaosu i w konsekwencji stracie cennego czasu.

ACOLIT zasłużył na swoje miejsce w teologicznych bibliotekach akademickich i archiwach kościelnych.

Tł. z jęz. ang. Katarzyna Kubowicz